

ORIJENTACIJE

OPROSTITUTE - ŽELIM SE KRSTITI

Niko Šošić

Da ne dođe do zabune. Nisu to riječi djeteta od nekoliko mjeseci ili tjedana, što ga u toplom odijelcu i Vuteksovoj dekici donesoše pred krsni zdenac. To je osoba, a takvih će biti sve više, koja je pred diplomskim ili već radi. Čovjek, dakle, koji se ozbiljno suočio sa životom i životnim poteškoćama. Zbog umora, briga, sukoba i traženja – nečega ili Nekoga – pomalo je i zaboravio na prohujalo djetinjstvo i mladenačke nestašluke.

OVAKO SE PREDSTAVIO

Rođen sam prije dvadesetak godina u jednom od većih gradova Hrvatske u skladnoj i bolje situiranoj obitelji. Nakon seke Valerije, koju su roditelji dali krstiti, rodio sam se ja. Nazvali su me Ivan. Najvjerojatnije radi toga što su tada bili popularni i simpatični papa Ivan XXIII. i predsjednik SAD-a John Kennedy. Nisu me krstili. "Kad odraste, neka sam odluči" tako su se bili dogovorili. Ne znam zašto, kao što ne znam ni radi čega je Valerija bila krštena. Roditelji su nam, inače, pošteni i radini ljudi. Odgajali su nas kako su najbolje mogli i znali. Ah, da! Oni su kršteni i čak crkveno vjen-

čani. No, nisu nikakvi vjernici. Rekao bih jednostavno da su indiferentni prema Bogu, vjeri i Crkvi. I to je valjda jedina negativnost koju im mogu pripisati. A možda i nije. Tko to zna?! U svom školovanju, pa i u krugu najbližih prijatelja, nailazio sam na ljude koji su bili ponosni na svoj ateizam. Bilo je i onih čija su shvaćanja bila slična stavovima mojih roditelja.

DJEČJA PITANJA I MLADENAČKA MAŠTANJA

Uz igru i počinak, djeca uglavnom najviše vremena utroše na postavljanje pitanja odraslima. Dječji svijet sve stavlja pod kapu upitnika. Iz godine u godinu postaju sve radoznalija i njihova pitanja sve zamršenija. Zašto smo na svijetu? Što smo bili mi i stvari oko nas prije onoga "hinc et nunc"? Što je bilo prije svijeta, sunca, zvijezda, vode i cvijeća? Ma što je bilo prije bilo kakvog PRIJE? I što će biti od nas i od svega što vidimo nakon posljednjeg nakon?

Jasno – govori mirno i staloženo Ivan – da odrasli nisu u stanju na sve to odgovoriti. Ali, ne žele priznati ni svoje neznanje ni svoju ograničenost. Bio bi to za njih poraz. Stoga im i ne

preostaje drugo nego nastojati uvjeriti svoje dijete u besmislenost takvih pitanja. A dijete, opet, dolazi do spoznaje da ne treba "zezati" mamu i tatu, da treba ostaviti na miru mudri svijet odraslih. I treba postavljati samo takva pitanja na koja već postoji siguran i gotov odgovor – u kući, u školi, na vjeronauku. Stanje u kasnijim godinama postaje još zamršenije – pravi labirint. Nigdje izlaza. Prihvaćaju se sve moguće pretpotavke, ali ne i one prave. I tako se nađeš na vječitom raskršću. Zamislite: tragova i odjeka o Bogu, o religiji, vjeri i Crkvi nalazimo u književnosti, arhitekturi, muzici itd., a u obiteljskom gnijezdu, konkretno našem, kršćanskom, ni spomena. Sve je enigma, tajna, šutnja...

POMOGLA MI JE ANITA

Oči mi je otvorila Anita. To je moja djevojka. Jedinstvena i neponovljiva. Po mnogočemu, vjerujte mi. Karakter od glave do pete. Rođena u pravoj kršćanskoj obitelji, kršćanski odgojena. Kakva kršćanka i kakav vjernik! – ote se usklik iz Ivanova srca. Poznajemo se samo godinu dana. A naučio sam od nje u tih 365 dana više nego u svih ostalih 19 godina. Usmjerala me na pravi kolosjek. Naučila me razmišljati i tražiti. Mnogo toga mi je sada jasnije, zahvaljujući Aniti. Ona i ne zna koliko mi je pomogla. Želim ići do kraja, želim se krstiti. Nisam joj povjerio tu svoju nakanu. Hoću da to bude moj korak, hoću da bude moja odluka!

NUŽNOST ZAJEDNICE

Dugo će trajati ta vaša priprava, reče radnik u Vinogradu Gospodnjem. Mora biti temeljita i iscrpna. Treba početi iz početka. Ne želim vam podvaliti "rog za svijeću". Stoga vas pozivam na suradnju. Naši se susreti, odnosno vaše uvođenje u kršćanstvo, ne smiju svesti na "predavanja". Slobodno me uvijek prekinite, ispravite, nadopunite. Drugim riječima, nema ništa bez dijaloga. I još nešto. Za sada i nije najvažnije da se sastajemo nas dvojica. Trebate se postupno uklapati u zajednicu mladih, vaših

vršnjaka. Slobodno pozovite i Anitu. Biti čovjek i biti kršćanin-vjernik zapravo je isto: i jedno i drugo rađa se i razvija u zajednici. Uostalom, i sam Bog je zajednica.

LJUDSKI OBZIR

Ne bi li moglo, prekinu ga Ivan, da mi najprije dijalogiziramo, da me poučite, da me krstite..., pa tek onda da se kao ravnopravan član uključim u tu zajednicu mladih. Valjda me razumijete: ne znam kako će reagirati, hoće li me uopće prihvatiti kada saznaju da sam ja jedini "bijela vrana" među crnima, da sam izuzetak?

Ni govora, uz osmijeh će pastoralac. I dohvati Novi zavjet, knjigu koja će postati temelj njihovih susreta i razgovora. Otvori 2o. poglavlje Matejeva Evanđelja i pruži je Ivanu. Dugo je Ivan gledao l4. redak: "... a ja hoću i ovom posljednjem dati kao i tebi". I shvati da je neopravdan bilo kakav strah, da su suvišni bilo kakvi drugi razlozi i uvjeravanja.

PREDAH

Bilo bi svakako najzanimljivije kroz dijalog Ivana i svećenika pratiti tok Ivanova uklapanja u kršćansku zajednicu, razvoj njegove vjere u Isusa Krista, usvajanje novog mentaliteta i načina življenja. No ova studija ne smije izaći iz okvira predviđenog prostora i zauzeti stranice „Kateheze” rezervirane za druge katehetsko-pastoralne probleme. Stoga ćemo stvar pokušati sintetizirati. Ograničiti se isključivo na sakrament krštenja (i to odraslih osoba, kao što se vidi iz cjelokupne dosadašnje postavke problema!), prepuštajući drugim majstorima pera i nauke da se pozabave ostalim sakramentima. Uz malu napomenu: nemoguće je govoriti o bilo kojem sakramentu, pa tako i o krštenju, kao cjelini za sebe. Traži se širi pristup; nemoguće je npr. donositi citate i dokaze o krštenju iz Svetog pisma, a ne obraditi barem u širim crtama samo Sveto pismo; govoriti o zajednici, a ne zahvatiti pitanje Crkve, Euharistije kao njenog "središta i vrhunca", itd.

DA LI JE KRŠTENJE SAMO STVAR ŽIDOVSKJE RELIGIJE I KRŠĆANSTVA

Ne, nikako! Anticipirajući bilo kakav zaključak možemo reći: obred uranjanja u vodu gotovo je univerzalan čin, svojstven svim starim, a napose velikim religijama. Taj obred uglavnom označava i postiže **očišćenje**; očišćenje koje se može zaustaviti na čisto juridičkom polju ili pak (što je rjeđe nego u prvom slučaju!) tim se obredom postiže istinsko unutarnje "preporođenje".

Zahvaljujući znakovitosti i naravnom simbolizmu vode, taj se obred ponajviše i razvijao u zemljama koje obiluju vodom: Egipat, Babilonija, Indija, Babilonija, Indija. Sam obred se zapravo odvijao u velikim rijekama spomenutih zemalja: Nilu, Eufratu, Gangesu... (usp. Dictionnaire Encyclopedique de la Bible, Paris, 1960, str. 188–189).

U Egiptu, na primjer, Knjiga umrlih propisuje krštenje novorođenčadi. "Svete kupelji" primjenjivane su na kraljeve, pa čak i na mrtve /nakon što se poškopilo mrtvo tijelo Ozirida, iz njega su izbili izdanci!/.

KRŠTENJE U ŽIDOVSKOJ TRADICIJI I LIK IVANA KRSTITELJA

U židovstvu treba svakako dobro razlučiti obrede čišćenja, ritualnog pranja i škropljenja vodom od pravog pravcatog krštenja.

a/ O prvima imamo dosta podataka i u starozavjetnim i u novozavjetnim tekstovima. Zarazne bolesti, posebice guba, kao i druge bolesti smatrane naslijeđenima, najčešće su se liječile kupeljima i uranjanjima (usp. npr. Iv 9,11: slijepac od rođenja; Iv 5, 4–7; ozdravljenje uzetoga).

No, uza obredna pranja, čišćenja i kupanja u izraelskom narodu postoji i krštenje prozelita. Ono se javlja dosta kasno, najvjerojatnije u Kristovo vrijeme. Takvo je krštenje bilo pojačanje obrezanju, a svrha mu je bila ucijepljenje pogana, odnosno pripadnika drugih religija u židovsku zajednicu. Nema sumnje da se takvo krštenje još zaustavlja na isključivo juridičnom

orijentacije

vidu i zakonom propisanoj čistoći.

b/ U novozavjetnoj predaji posebno mjesto zauzima "Ivanovo krštenje" (usp. Mt 3,1–12; Mk 1, 1–8; Lk 3,1–18; Iv 1, 19–28; Dj 1, 22 i 10,37).

Kritičari su, uz manja ili veća razilaženja, jednoglasni u tvrdnji: Ivanovo krštenje je židovskog korijena. Ivan i njegovo krštenje svrstavaju se u tzv. proročku liniju, odnosno u oblike unutarnje obnove koja je tipična židovskom proroštvu. Njegovo krštenje nosi također mesijanski i eshatološki pečat. I što možda najviše upada u oči, u njemu se naglašuje dimenzija **zajedništva: svrha mu je da pripravi "narod"** (usp. LK 1,17). No ono će, što potvrđuju i Ivanove riječi, uvijek biti i ostati manjeg dometa od krštenja što će ga "ustanoviti" Isus Krist.

NOVI ZAVJET

Što se pak tiče "prijelaza" s Ivanova na Isusovo krštenje, neophodno je naglasiti tri najupečatljivija momenta:

a/ Isus se podvrgava Ivanovu krštenju. To ističu svi evanđelisti, navodeći da je taj čin službena inauguracija javnog djelovanja Isusova. Sam Otac se pobrinuo da svečano i "službeno" predstavi svog utjelovljenog Sina.

b/ Prije nego što ustanovljuje "svoje" krštenje, za vrijeme javnog života i djelovanja, Isus krsti. O toj činjenici nam jedino svjedoči evanđelist Ivan (3, 22–23; 4, 1–3).

c/ Napokon, prije nego što definitivno uzlaži svom Ocu, Krist ustanovljuje novi oblik krštenja; kažemo novi, jer uvelike nadilazi stari, dotadašnji oblik "krštenja na obraćenje"; novo **krštenje** postaje **izraz vjere** u njega i **uvjet** spasenja.

Spomenimo usput i to da u novozavjetnim osvrtima na krštenje (dvanaestak izravnih ili neizravnih) uvijek nailazimo na formulu: **krštenje u ime Gospodina (Kyrios) ili Isusa**. Jedini je izuzetak (textus erraticus) Mt 28,29. No, Matej najvjerojatnije "ne citira liturgijsku formulu u upotrebi, nego navodi predmet (obiectus) vjere koju krštenik mora ispovijedi-

ti" (A. G. Martimort, La Chiesa in preghiera, str. 576).

PAVAO I PETAR

Krštenju se u prvotnoj (apostolskoj) Crkvi posvećuje mnogo pažnje i pristupa veoma ozbiljno. Poseban odjek o toj problematici nalazimo u Pavlovoj poslanici Rimljanima i 1. Petrovoj. Već u svom dopisu Efežanima Pavao nam je ostavio neobično dragocjenu sintezu krsnog otajstva (5,26), na nj se osvrće i u drugim poslanicama, ali Pavlova snaga i teološka veličina tek u spomenutom tekstu (Rim 6, 3–11) dolazi do punog izražaja.

Krstiti se – za Pavla – znači ući u simbiozu s uskrsnim Kristom. Krštenje je stvarna fizička solidarnost s Kristom. "Ono... crpi svoju uspješnost iz pomirbene žrtve Isusa koji je pomirio čovjeka s Bogom. Krštenje objektivno spašava čovjeka od smrti..." (Oepke A., pod riječju 'bapto' u Grande Lessico N.T., tal. izdanje, str. 73).

Za Pavla **krštenje** postaje presudni trenutak (prekretnica) u životu vjernika (Kol, 2,12).

Značenje apostolskog Prvaka i njegovu ulogu u životu prve kršćanske zajednice posebno naglašavaju Djela apostolska. Petar naviješta, Petar krsti, Petar polaže ruke, itd. Ali, i njegovu Prvu poslanicu mnogi egzegeti smatraju veoma uspjelom "krsnom kompozicijom". Iako nema jasne sigurnosti da se radi o nekoj vrsti "krsne homilije", jasno su uočljivi osvrti na krsno preporođenje, a posebno zanimljiva usporedba Noine lađe (3,21) s krštenjem.

ISPOVIJEST VJERE

Krist je uvijek tražio samo i isključivo vjeru. Od svojih učenika, od svojih slušatelja, svojih protivnika, kao i od onih kojima je čudesno pritjecao u pomoć. Oni su tu vjeru izražavali na različite načine: Petar, Toma, Jair, Magdalena, slijepac, gubavac itd. Riječ je o raznolikosti značaja, ali se radi o ljudima koji uvijek pokazuju istinsku, duboku vjeru prema svom Uči-

telju.

Teško je reći kakva je bila ispovijest vjere, osobito u apostolsko doba, prilikom obreda krštenja. Ali je svakako bilo očitovanje vjere u Isusa. Tom očitovanju vjere nužno je prethodio navještaj ili pouka. A bliža priprava na sam čin krštenja (koje je plod vjere!) sastojala se od vršenja zapovijedi (usp. Mt 28, 19–20) i priznavanja osobnih grijeha.

POČETAK JE BIO TAKAV

Biti poučen, prihvatiti Krista, otkrivati njegovu i osobnu povezanost s Ocem i Duhom (Dj 2,33), usklađivati svoj način mišljenja i življenja s Gospodinovim /vršiti zapovijedi!/, ispovijedati vjeru u Uskrsloga, priznavati njegovu definitivnu pobjedu nad Zlim i njegovim plodovima /grijež!/, očito, bila je u stanju samo odrasla osoba. Osoba, dakle, svjesna svoje slobode, svoga dostojanstva i svoje moralne odgovornosti. Nakon navještaja i pokretačke snage odozgor /Duh Sveti/ prva reakcija je bila: "Što nam je činiti?..." (Dj 2,37). Uhodani put, rekli bismo. Božjoj riječi /navještaj/ povjerovali čovjek /vjera/, opredijeli se za Riječ bez koje "ne postade ništa" i u kojoj "bijaše život" /opredjeljenje ili obraćenje/ i napokon uslijedi njihov susret /krštenje/. Lijepo zvuči, zar ne? Sv. Luka bi to drugačije i daleko jednostavnije izrazio. Pogledajte što piše (usp. Dj 2,41; 4,4).

DOŠLO JE IPAK DO PRAVE REVOLUCIJE

Zanosan početak, pun obećanja i budućnosti. Kristovu zajednicu sačinjavali su ne potencijalni, budući vjernici, nego stvarni. I tako je to bilo manje-više sve do početka VI. stoljeća. Ni spomena o kršćanima koji bi bili daleko od kršćanstva. Krštenje djece je rijetkost, povremena praksa koja se ne stavlja u prvi plan. Naglasak se prvenstveno stavlja na odrasle, a uz njih na **dom ili obitelj**. A onda dolazi postupno, ali sigurno i nezaustavljivo do prekretnice, do istinske revolucije. Iz više razloga (povijesnih, društvenih, teoloških, itd.) dotadašnja većina – od-

rasli – sve više postaje manjina, a potom i prava rijetkost. Izuzetak, želimo li upotrijebiti Ivanov termin. Jasnu i čvrstu vjeru iz prvih pet stoljeća nadomiješta čudna i neodređena religioznost. Biljka koja će se duboko ukorijeniti na krvlju natočenom i plodnom tlu zahuktale Europe, kontinenta koji će rađati velikane i svece, ali i kontinenta koji će postati sigurna grobnica onom istinskom i zreloom, Kristovom i apostolskom kršćanstvu. Ne iznosimo, kao dokaz, izolirani primjer Ivanove obitelji, jer su daleko poraznije statistike "bivše" kršćanske kolijevke.

UMJESTO ZAKLJUČKA

- Kristova zapovijed je jasna: "Pođite, propovijedajte..."
- Nema vremena za pitanja: kamo? komu?

gdje? kako...?

- Svaki krštenik, a rukopoloženi posebno, pozvan je da bude svjedok /navjestitelj!/.
- Crkva nije i ne smije biti samo struktura /administracija/, nego prvenstveno **zajednica**.
- Vrata i put koji vode u tu zajednicu: **krštenje**.
- Iz krštenja proizlaze sva prava i dužnosti vjernika, a najveće pravo i glavna dužnost: aktivno sudjelovanje u liturgiji.
- Svijest o vlastitom krštenju /posvećenju, ucjepljenju u Krista i njegovu zajednicu/, te očitovanje zajedništva u euharistiji i najbolji su pokazatelji odrasle i doživljene vjere.
- A bez nje gube svoje značenje i svoj smisao i ostali sakramenti /i blagoslovine, dodao bih/ jer sakramenti su stvarnosti namijenjene samo onima koji u Kristu žive zajedništvo s Ocem i braćom.